

DOI: 10.34697/2451-0610-ksm-2019-1-008

XVI: 2019 nr 1
**Krakowskie
Studia
Międzynarodowe**
e-ISSN 2451-0610
ISSN 1733-2680

Beata Molo

prof. nadzw. dr hab., Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
ORCID 0000-0002-4924-8950

BOGDAN KOSZEL, ROLA NIEMIEC W PROCESACH DECYZYJNYCH UNII EUROPEJSKIEJ W XXI WIEKU [UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA, WYDAWNICTWO NAUKOWE WYDZIAŁU NAUK POLITYCZNYCH I DZIENNIKARSTWA, POZNAŃ 2019, SS. 430]

W polskiej literaturze naukowej nie było dotąd publikacji, która analizowałaby wpływ Niemiec na proces decyzyjny w Unii Europejskiej w XXI wieku, głównie w „czworokącie: Rada Europejska–Rada Unii Europejskiej–Komisja Europejska–Parlament Europejski”. Lukę tę wypełnia monografia Bogdana Koszela, politologa i historyka, kierownika Zakładu Badań Niemcoznawczych na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Ramy czasowe analizy wyznacza rok 1998 „związany z zapoczątkowaniem nowego etapu w polityce europejskiej Niemiec” (rząd kanclerza Gerharda Schrödera) oraz wydarzenia, „które miały miejsce w drugiej połowie 2018 r. po uformowaniu się czwartego gabinetu kanclerz Angeli Merkel” (s. 6). Analiza koncentruje się „na kluczowych zagadnieniach i problemach, na których rozwiązaniu szczególnie rządowi niemieckiemu zależało i które były ważne dla Unii Europejskiej”: poszerzenie „Unii Europejskiej o 13 państw z Europy Wschodniej i Środkowo-Wschodniej, zabiegi o Konstytucję dla Europy i traktat lizboński, powstrzymanie rozwoju kryzysu strefy euro, zatrzymanie uchodźczej fali wdzie-

rającej się do Europy, konflikt na Ukrainie, *brexita* i dyskusję o przyszłości ustrojowej Unii Europejskiej” (s. 6). Przedmiotem zainteresowania Autora był sposób prezentowania przez Niemcy europejskich planów i zamierzeń, poszukiwania „sojuszników i koalicji dla ich realizacji” i instrumenty za pomocą których „udaje się im zdobywać poparcie i aprobatę dla własnych inicjatyw” (s. 6). Profesor B. Koszel poszukiwał odpowiedzi na pytanie: „Czy [Niemcy – BM] próbują tzw. „twardej siły” wykorzystując swój potężny potencjał gospodarczy i polityczny ciężar, czy też większą wagę przywiązują do *soft power* – cierpliwego wyłuskowania zwolenników, przekonywania do swoich argumentów i tłumaczenia sensu takich a nie innych rozwiązań” (s. 6).

Monografia została podzielona na cztery rozdziały. Rozdział pierwszy (*Wpływ Republiki Federalnej Niemiec na rozwój zachodnioeuropejskich procesów integracyjnych w latach 1949–1998*) ma charakter wprowadzający i został poświęcony polityce europejskiej kanclerza Konrada Adenauera, znaczeniu współpracy RFN i Francji dla procesu integracji europejskiej („Silna pozycja RFN we Wspólnotach nie byłaby możliwa bez bliskiej współpracy z Paryżem”, s. 30), jak również udziałowi Niemiec w budowie Unii Europejskiej. W przypadku tego ostatniego zagadnienia analiza koncentruje się na unii gospodarczo-walutowej, Wspólnej Polityce Zagranicznej i Bezpieczeństwa, współpracy wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych oraz poszerzaniu Unii Europejskiej o nowe państwa.

W rozdziale drugim skoncentrowano się na przedstawieniu roli głównych instytucji rządowych i zaplecza ekspercko-społecznego w kształtowaniu i promowaniu polityki europejskiej Niemiec. Istotę analizy w tej części monografii trafnie oddaje stwierdzenie ze Wstępu, że „Niemcy mają wypróbowany model wychodzenia z różnymi inicjatywami na europejskie forum, z reguły bardzo dobrze koordynowany i podbudowany współpracą Urzędu Kanclerza Federalnego, najważniejszych ministerstw, Bundestagu i Bundesratu, wsparty ekspertami i opiniami rządowych, uniwersyteckich ośrodków badawczych, organizacji pozarządowych, czy komórek analitycznych w fundacjach partii politycznych” (s. 7). Za politykę zagraniczną RFN, a więc również politykę europejską, odpowiada rząd federalny i podległe mu ministerstwa, zaś prezydent federalny „wypowiada się w takim samym duchu co urzędujący kanclerz”. Na politykę europejską wpływają również Bundestag, Bundesrat i kraje związkowe. Przy czym te ostatnie „starają się dbać o własne interesy w Brukseli, które dotyczą spraw dla nich newralgicznych: polityki rolnej, funduszy strukturalnych, czy polityki przemysłowej” (s. 168).

Aktywności Niemiec w głównych instytucjach Unii Europejskiej (Radzie Europejskiej, Radzie Unii Europejskiej, Komisji Europejskiej i Parlamencie Europejskim) został poświęcony rozdział trzeci monografii. Na uwagę zasługuje zwłaszcza ta część rozdziału, która dotyczy angażowania się niemieckich posłów w prace Parlamentu Europejskiego. Dotychczas spośród 32 przewodniczących

Parlamentu Europejskiego 8 pochodziło z RFN: Hans Furler (1956–1958, 1960–1962), Walter Behrendt (1971–1973), Egon Klepsch (1992–1994), Klaus Hänsch (1994–1997), Hans-Gert Pöttering (2007–2009) i Martin Schulz (2012–2014, 2014–2017) (s. 300). „W Parlamencie Europejskim VII kadencji eurodeputowani z Niemiec reprezentowali podobny poziom jak większość pozostałych posłów [...]” (s. 315). Z przeprowadzonych badań wynika, że Niemcy „charakteryzowało tzw. niskie przesunięcie narodowe i nieekspozowanie własnych interesów państwowych. Wynikało to poniekąd z faktu, że duże państwa miały inne możliwości zabezpieczenia swoich interesów na forum Rady Europejskiej, Rady UE i Komisji Europejskiej i nie zależało im na wywoływaniu sporów i niepotrzebnych dyskusji na ten temat w Strasburgu, czy Brukseli” (s. 315–316). W działaniach niemieckich deputowanych Parlamentu Europejskiego VII kadencji interesy narodowe odgrywały rolę w głosowaniach dotyczących polityki transportowej i oznaczania państwa pochodzenia produktów konsumenckich. Zaś wspólny interes obywateli UE eurodeputowani niemieccy „reprezentowali w sprawach likwidacji opłaty roamingowej, praw autorskich, wprowadzenia kodu SWIFT w przelewach bankowych, oraz wzmocnienia praw rencistów i emerytów” (s. 316).

Rozdział czwarty książki (*Niemieckie sukcesy i porażki*) dotyczy zaangażowania Niemiec w rozwiązywanie 1) kryzysu finansowego strefy euro, 2) kryzysu migracyjnego i 3) konfliktu na Ukrainie oraz 4) stanowiska RFN wobec *Brexitu*. W przypadku kryzysu finansowego strefy euro jako powszechnie obowiązujące w Unii Europejskiej zostały przyjęte niemieckie koncepcje zarządzania kryzysem i wyjścia z niego. Pakt zatrudnienia i wzrostu oraz plan Junckera stanowiły uzupełnienie przeforsowanego przez Niemcy paktu fiskalnego. Również założenia unii bankowej dotyczące nadzoru nad europejskim sektorem bankowym zostały podporządkowane spojrzeniu RFN na politykę gospodarczą. Wyzwaniem dla RFN i Unii Europejskiej był kryzys migracyjny 2015/2016. „Decyzja o otwarciu niemieckiej granicy i zawieszeniu procedury Dublin III wynikała z przesłanki, że zamknięcie granicy niemieckiej stanowiłoby wstęp do rozpadu strefy Schengen i to na RFN jako «mocarstwo środka Europy» spadłaby największa odpowiedzialność. Poza tym cofnięcie uchodźczej fali z Austrii i Węgier z powrotem na Bałkany wywołać mogło w słabszych państwach tego regionu – Serbii, Macedonii czy Czarnogórze – konflikty i zaburzenia na niespotykaną skalę” (s. 382). Bez wątpienia kanclerz Angela Merkel i niemiecka dyplomacja przy współudziale Francji (tzw. format normandzki) odegrały kluczową rolę „w doprowadzeniu do przerwania wojny w Donbasie i zamrożeniu konfliktu we wschodniej Ukrainie” (s. 511). Postulując większe zaangażowanie w rozwiązanie konfliktu na Ukrainie przywódcy państw członkowskich UE wychodzili z założenia, że Niemcy mając „dobre kontakty z Kremlem posiadają największe możliwości do oddziaływania na politykę” tego państwa (s. 432). Tę część monografii kończy omówienie reakcji i obaw artykułowanych w Niemczech w związku z wyjściem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. „Zwycięstwo zwolenników *brexitu* wywołało konsternację

cję w Niemczech (...) szeroko dyskutowano na temat jego przyczyn, procedury wyjścia Wielkiej Brytanii z UE oraz ewentualnych długofalowych następstw tego kroku dla integracji europejskiej” (s. 491). Przedmiotem analiz są skutki gospodarcze Brexitu, jak również aspekty wojskowe i strategiczne (s. 492–493).

Podsumowując, Profesor B. Koszel przedstawił ważny w sensie poznawczym i praktycznym problem badawczy dotyczący efektywności niemieckich działań i zabiegów na unijnych forach. Autor odwołał się do aktualnego stanu badań, co znalazło odzwierciedlenie w zapisie bibliograficznym. Warto podkreślić, że bibliografia jest istotnym elementem monografii (s. 393–329); autor przeprowadził pogłębioną kwerendę obejmującą kluczowe dokumenty i opracowania. Publikacja jest skierowana do szerokiego grona odbiorców, w tym politologów i europeistów. Powinna znaleźć uznanie wszystkich, którym bliska jest problematyka omawiana w monografii.